

NEMÁ,

A DOBŘE, ŽE NEMÁ



EDINA
SZVOREN

SOUČASNÁ EVROPSKÁ
LITERATURA

 BOURDON

Nemá, a dobře, že nemá

NINCS, ÉS NE IS LEGYEN

Copyright © Edina Szvoren, 2019

Czech edition © Bourdon 2021

All rights reserved. Licensed to the European Union under conditions.

Cover design © Martin Bohuš

Translation © Robert Svoboda, 2021

ISBN: 978-80-7611-034-2

NEMÁ,
A DOBŘE,
ŽE NEMÁ

Edina Szvoren

Skvrny

Odpoledne pršelo. Z okna jídelny jsme se dívali ven, jako bychom nemohli dovnitř. A přitom nás bylo víc; pětadvacet a vevnitř. Pršelo drobně, na druhé straně okenní tabulky se skoro ani nestékaly stružky. Jenom já a kámoš jsme si všimli, že už neprší. V kapucích jsme se vykradli do zadního dvora, na který shlížejí požární zdi sousedních domů. Teď jsme byli dva, nebylo nás pětadvacet. Půl hodiny jsme házeli cihly na beton. Dělal nám radost, že se rozpadají na červený prášek. Kámoš ho rozpraskaným jazykem dokonce ochutnal. Začal kašlat, zaskočilo mu a řehnili jsme se. Já jsem se smál taky, přestože jsem měl blbou náladu kvůli *Bohatýru Janovi*. Kámoš říkal, že by bylo fajn dívat se na cihlu zpomaleně, jak se roztříští na prach, ale to nešlo.

Pak byl najednou konec. Paní učitelka nevěřila svým očím, tak to alespoň řekla. Zrovna my. Úplně nás zapomněla potrestat, snad protože si myslela, že třískat cihlami o zem mohou jenom kluci, co hrají fotbal a na darty vejdry s kaštanovými větvemi. My vůbec fotbal nehrajeme. Kámoš je o dvacet kilo těžší než kdokoli, kdo s námi chodí do družiny, a já bych se styděl hulákat, ať už mi přihrají, a taky myslím, že nemám rád určitá slova. Například mičuda. Zatímco nám paní učitelka dělala kázání, pozoroval jsem prohlubně v kamenné zdi mezi pozemky, díry po chybějících cihlách. Nejdivnější je, že jsou kulaté, i když cihla je hranatá. Za rozpadající se zeď může déšť, ne my. My

jsme jenom rozflákali, co vypadlo. Mezitím jsme se narovnávali, jak jsme jen uměli. Paní učitelka má totiž utkvělou představu, že děti, které se hrbí, musí postavit do řady pod okap jídelny a ze všech sil jim přitlačit ramena ke zdi. To, co se při takových příležitostech vyboulí pod šaty spolužaček, které s námi chodí do družiny, mě nezajímá o nic víc než díry po chybějících cihlách ve zdi, tréninky nebo to, že poslední dobou na sobě pozoruji několik světlých chlupů. Nezajímá mě to, ale ani se mi to nehnusí jako některá slova. Vyšisovanej, říká Mina, když je někdo blond. No, my jsme teda nechtěli, aby se nám kabáty umazaly od zdi, a tak jsme stáli, jako bychom spolkli pravítko. Já mám novou bundu. Ale stejně jsme dostali poznámku do zákajdy. Váš syn házel cihlami.

Na trénink jsem mohl jít, když jsem měl hotový domácí úkol. Hotový je, řekla paní učitelka, ale jsou v něm chyby. A *Bohatýra Jana* taky neumíš. No, maminka ti pomůže, řekla nakonec a pustila mě. Paní učitelka neměla tušení, že mamince neříkám maminko a že ani na matiku nemá buňky. Zato když ji poprosím, přečte za mě povinnou četbu a udělá mi výpisky. Jenom básničky se za mě nedovede naučit. Kapuci na hlavu. Je dost k smíchu, že se violoncellu říká čelo, a mně se zase spolužáci smějí, když říkám ping-pongu stolní tenis. Pytel s věcmi na trénink na rameno. Ahoj. Ze čtyřřadvaceti mi na pozdrav odpovědí jenom tři.

Jel jsem tramvají. Ať jsem se natahoval, jak chtěl, na držadlo jsem nedosáhl. Jsou dny, kdy se mi to povede. Tohle nebyl ten den. Byl nával a pytel s věcmi na trénink by mi spadl na zem, kdybych ho nenosil jako poštáci. Jeden pán strčil pravou ruku do kapsy a levou se držel. Zrovna jsem přemýšlel, jestli ho to nebude bolet, až si bude sundávat hodinky, pásek mu totiž přiskřípl několik chloupků. Zato ruku strčenou do kapsy obrátil ven a hladil po zadku holku, která stála před ním. Když si všimli, že je pozorují, naštvála se ta holka, ne ten pán. Ale viděli to i jiní a ti byli taky našťvaní na mě. Vystoupil jsem a přeskočil jeden schůdek, i když bych to kvůli kotníku dělat neměl.

Už zase poprchávalo. Kapuce mi promokla, není dělaná na to, aby chránila před deštěm. Má šňůrky, které bych si mohl zavázat, ale nikdy je nezavazuji. Kámoš to nosí stejně, dohodli jsme se na tom. Pěsti do kapes. Mina nechce, abych v zimě chodil prostovlasý, kulicha s červenou bambulí nacpu do pytle s věcmi na trénink, k botám. Když si ho ráno, abych měl alibi, nasadím, Mina ohrne jeho lem a dá mi pusku na čelo smrdící od bot. Dá mi jednu dlouhou a dvě krátké. Vzala si dovolenou, aby přečetla *Egerské hvězdy*, ale nemám rád, když mě líbá. Nikdy se neptá, proč mi čelo smrdí od bot.

V šatně se oblékají muži a chlapci společně. Dospělí se spolu baví, děti nikdy. Jenom se převlékneme,

zamkneme skříňku a jdeme. Kromě hry mám největší radost z klíče. Mám vlastní skříňku a klíč si mohu brát domů. Při rozcvičce přemýšlím, co si do skříňky dám. Napadají mě samé blbosti: kulich s bambulí, žákajda, cihlový prášek.

Trenér mě nemá rád, ale ani proti mně nic nemá. Říká, že moje práce nohou je příšerná slabota, ale přesto na mě neřve. Dospěli se ten den v šatně bavili o tom, jak to bylo s jeho ženou. Zemřela po dvou letech umírání. Dva roky? pomyslel jsem si. No, tak to není umírání, to je život. Ale to, co muži říkali, nebylo na trenérovi vidět. Snad proto, že svoji ženu neměl rád, stejně jako Tatínek neměl rád Minu. To taky nebylo vidět. V klidu seděli u večeře a i Tatínek se usmíval, když jsem poznamenal, že na Minině noži rychleji měkne máslo. Protože jenom na Mině je vidět, když má někoho ráda. Když jsem si poranil ten kotník, zapomněla bankovní kartu v automatu.

Ten den mě pochválil trenér, protože mi začalo docela slušně jít podání s boční rotací. Přikývl jsem. Mina mě nenaučila, jak se mám chovat, když mě někdo chválí. Ano, docela mi to jde. Uklidňuje mě, že je tady holka, kterou začne svrbět lýtko, když se jí něco povede. Postaví se na jednu nohu a drbe se špičkou tenisky. Pálku držím tužkovým držením, v hlavě jsem o jeden úder napřed. Přál jsem si, aby si všimli, když něco dělám dobře, ale tak, abych si nevšiml, že si toho

všimli. Tak je to lepší. Jednou mě trenér poslal i na turnaj, myslel jsem, že na celostátní, ale Mina mě pak opravila, že jenom výběrový. Vybírá se tam do celostátního, to je pravda. V druhém kole mě vyřadil osmiletý kluk, který se pohyboval jako komár. Byl to ten typ, co mu jde skvěle i matika a prokouše se i povinnou četbou, akorát se mu nelíbí. Mina čte rychle a knihy, co mají stovky stránek, zkracuje na dvě. Říká vej cuc a říká vyšisovanej. Těmi svými slovy mě uvádí do rozpaků. Já se stydím, když mám vyslovit všechny slabiky určitých slov, takže její jméno radši zkracuji.

Trénink trvá dvě hodiny. Hodinu se posiluje, hodinu se hraje. Sál duní prací dospělých nohou, a tak jsem ani zřetelně neslyšel, jestli venku prší. Ten den měli dospělí za úkol testovat nové míčky. Jsou větší, říkali, a víc plavou. Záviděl jsem jim, že za testování míčků dostanou peníze, ale to je úplně stejné jako s tou vlastní skříňkou. Já bych je neměl za co utratit. Končilo se, když trenérovi zazvonil budík.

Neosprchoval jsem se, protože se nikdy nepotím. Už mi to předhazoval i kámoš. Jen jsem se převlékl zpátky do šatů, ve kterých jsem přišel, a do nové bundy. Netvrdím, že chodím na tréninky rád, ale moje hra je aspoň něco, co se zlepšuje, když si dávám jaksepatří pozor. Moje paměť na básničky, ta nikdy; když se soustředím na rýmy, zapomínám verše, když na verše, tak rýmy. Klíč od skříňky jsem si dal do bundy, do

přední kapsy. Nikdy ho nenesím na kroužku s ostatními klíči, ani ho tam nosit nebudu. Napadlo mě, že bych si ho mohl dát do skříňky. Kapuci na hlavu, pěsti do kapes. Jak jsem se pohnul, pocítil jsem nad srdcem malinkou tíhu, nebo to nebyl než chlad klíčku, ani nevím. Ale možná jsem si to jen namlouval. Nechápu, jak jsme se to učili ve fyzice, proč kovy chladnou rychleji. Skříňka zůstala každopádně i ten den prázdná. Tužme se, rozloučil jsem se podle zdejšího zvyku, ale jenom děti zamumlaly něco jako odpověď. Moji spolužáci by pukli smíchy, kdyby to slyšeli. Pytel s věcmi na trénink na rameno. Šermíři v prvním patře ještě trénovali, ale ve vrátnici byla zapnutá televize a správce už spal. Mina říkala, že byl jejich pacient. Mina se zabývá nervózními lidmi, co nemohou spát a vstávají za rozbřesku, aby si mohli zapálit. Povídala, že někdo si strká prst do krku, aby zvracel, ale správce je nervózní jinak a taky nemá poruchy spánku. Pěsti do kapes, zip do pusy. Kámoš má obrovské pěsti, a stejně ho spolužáci mlátí. Nikdy neřeknou proč, ale my tipujeme, že za to může jeho tloušťka a fotbal.

Venku se leskl asfalt, ale nepršelo. Auta skoro nejezdila, slyšel jsem, jak mi rytmicky šramotí nohavice. Po pár krocích jsem si všiml, že mi nechce držet horní oblouk na kapuci. Pořád jsem ho musel opravovat prstem, aby se klenul, jak má. Ať jsem dělal, co jsem dělal, padal mi do čela a zakrýval oči. Na konečnou

autobusu jsem mohl dojít i pěšky, ale přijížděla tramvaj. Rád běhám. Blížící se dopravní prostředky pozorují tak dlouho, abych je pak musel dobíhat. Nějak se mi nechce čekat s ostatními na stanici. Naskakuji s velkým dupnutím v poslední chvíli, když už bzučí varovný signál. Byl bych rád, kdybych mohl mezi cestující vnést vůni zimy. Byl bych rád, kdyby bylo vidět můj dech. Je fajn se rozhlížet. Když je místo k sezení, kecnu tam a kolena zatlačím do opěradla před sebou. Když má cestující přede mnou námitky, tak dám kolena znuděně, ale bez protestů dolů. Ten den jsem taky běžel. S rukou přitisknutou na srdce, aby mi z kapsy nevypadl studený klíč od prázdné skříňky. Naskočil jsem na tramvaj, o kotník jsem se nestaral. Rozhlédl jsem se. Můj dech bylo vidět.

Na autobusové nádraží jsem dorazil moc brzo. Co ho představěli, nemusí se při nastupování dělat ten sloní krok, ale kola odteďka už ani v létě nenechají stopu v asfaltu. Do betonu může slunce pražit, jak chce, ten se nerozteče. Do odjezdu zbývala čtvrt hodina, a autobus nikde. Pročítal jsem jízdní řád a prohlížel jsem si trhliny na kožených potazích v jednom kloubovém autobusu. Kdybych taky testoval míčky, měl bych teď peníze na nádražní bufet. Mina řekla, že kapesné mi nedá, ale ať si vždycky přijdu, když na něco budu potřebovat. Nechápe ten rozdíl v pořadí. Když nemám peníze, nic mě nenapadá a po ničem netoužím. Nejsem

schopen si vybrat ze dvou věcí. Od té doby, co Tatínek odešel, nedokážu se ani rozhodnout, jestli chci k večeri budapeštskou, nebo lilkovou pomazánku, natož abych vymýšlel něco místo ničeho. Bufet už stejně zavíral, na dveře přiklopili mříž. Když odcházel poslední host, zaryl prsty do dveřního rámu.

Šel jsem na šesté nástupiště a ramenem jsem se opřel o osvětlenou reklamní tabuli. Konečně mi přestaly šramotit džíny. Už tam stála jedna paní, která kouřila a vyfukovala tak spleť obláčky, že se podobaly chomáčkům vaty, co si jimi Mina smývá šminky. Ve tváři té paní ale nebylo vidět, co má ráda a jestli jí někdo zemřel. Nebo že žije. Na dálkové autobusy se nedá naskočit v poslední chvíli, ale přece nebudu stát ve frontě u prvních dveří, když tam ty dveře ještě ani nejsou. Jak mám ve zvyku, cucal jsem tahátko od zipu, udělal jsem vakuum a vsál jsem jazyk do díry. Vzpomněl jsem si na kulicha, protože mi začala být zima. Ale ani mě nenapadlo si ho nasadit. Dokopal jsem do louže zahozený lístek, a jak jsem se díval dolů, ta prokletá kapuce mi spadla do čela. Všechno, co nosím, mě dříve nebo později zklame. Kolem louže prošly jedna zašněrovaná a jedna nezašněrovaná bota a při každém druhém kroku pod podrážkou něco kovově zachrastilo. Byl to ten člověk, který zarával prsty do dveří bufetu.

Paní dokouřila a odhozený nedopalek se sykotem vyhasl na vlhké dlažbě. I zpod zhrouceného oblouku

kapuce jsem viděl, že pán balancuje na jedné noze a prohlíží si podrážku druhé boty. Stál na místě, kam přijedou první dveře. Mluvil sám se sebou, nadával na autobusovou společnost. Viděl jsem připínáček, který se mu zabodl do podrážky. Když se zakymácel a málem spadl na odpadkový koš, hrozně se naštvál. Bouchl do koše pěstí. Nerozuměl jsem, co říká, a tak jsem si kapuci na chvílku postrčil výš, abych ho lépe viděl. Paní odkráčela na místo, kam přijedou třetí dveře. Pánovi visela na rameni taška a rozčilovalo ho, že když nestojí rovně, pořád mu padá dolů popruh. Mluvil divně. Když Tatínek sebral odvahu a řekl Mině, že ji nemá rád, opili se pod obraz. Společně. Mina tajně zapnula diktafon, viděl jsem, jak bliká na polici s knihami, nad hřbetem *Dětské encyklopedie*. Mluvili o tom, že náklonnost není láska. Dělalí, jako by se dívali na televizi, a Tatínek si sedl na zem k Mininým nohám jako pes. Mamina vyfotila Tatínkovo poslední špinavé prádlo. Ani tenkrát nebylo vidět, kdo koho nemá rád. Nemluvili jako ten pán s taškou na rameni. Klouzal podrážkou po obrubníku, takže si připínáček zatlačil do boty ještě hlouběji. Vzpomněl jsem si na díry po cihlách.

Zakručelo mi v břiše. Mina mi slíbila, že na mě počká s večeří. A že bude taky dnes večer hotová s těmi *Egerskými hvězdami*. Hádal jsem, která ten den bude, jestli lilková, nebo budapeštská. Na rohu náměstí

vyhrabu kulicha a stáhnou si kapuci. Ale i tak, pěsti do kapes. Předem jsem se viděl, jak půjdu prostředkem vozovky, aby psi neštěkali. Až mi Mina otevře, uvidím jí na očích, že samým čekáním usnula. Když se jí na to zeptám, bude zapírat. Počká, až si sundám novou bundu a kulicha a skopnu z nohou boty, protože pusu mi dá až potom. Vždycky jednu dlouhou a dvě krátké. Když pak jde do kuchyně prostřít, ještě si její sliny neutírám – až teprve s mytím rukou před večeří. Čaj, nebo mléko, volá Mina, ale nejsem schopen se rozhodnout.

Abych viděl hodiny nad pátým nástupištěm, musel bych zvednout hlavu. Protože kapuce mi sklouzla na kořen nosu. Záviděl jsem kámošovi. Začalo pršet, paní rozevřela deštník. Pomyslel jsem si, že to ani nestojí za to. Na okamžik bylo ticho a potom pán mluvil dál. Všiml jsem si, že jedna bota, ta nezašněrovaná, se špičkou obrací ke mně jako ručička u hodin. Jenom ta jedna. Moji pozornost upoutalo vakuum, které se podařilo udělat až moc dobře. Jazyk se mi vtlačil do otvoru na tahátku zipu a já jsem ještě pořád nepochopil, že pán mluví na mě. Jak přistoupil blíž, bylo vidět už nejen obě boty, ale i ohrnutý lem podomácku zkrácených kostkovaných tesilek a pásek hnědého baloňáku vláčený po zemi. Potom i zmačkaná látka nad koleny, jako by ten člověk kdysi kdesi usnul v šatech. Na něco se mě ptal. Špičku jazyka jsem měl studenou

jako led. Neměl jsem odvahy se pohnout, a přitom jsem jazyk ze zipu mohl vyprostit jedině rukou. A pán s taškou na rameni zase začal.

Když jsem si dvěma prsty nadzvedl kapuci, viděl jsem paní schovanou pod deštníkem. Než mi kapuce znovu spadla do očí, měl jsem ještě čas mrknout na hodiny nad pátým nástupištěm. Líbí se mi, jak ty hodiny svítí. Jako bychom byli v Nussdorfu, kam se odstěhoval Tatínek. Tam je čistá i špína, natož světlo. Dělal jsem, že pána nevidím. Ještě sedm minut do odjezdu, říkal jsem si. O pár centimetrů jsem ustoupil, protože stál přímo přede mnou. Konečně jsem pochopil, co se mě ptá. Tak ty budeš drzej, ty tintítko? Mluvil jako postavy z jedné loňské povinné četby. Mina si nevzala dovolenou, přečetla ji za den. Hned chápala, co znamená *neřkuli*, Tatínek tenkrát ještě bydlel s námi. No, vodpověz, řekl pán a taška mu z ramene sklouzla na zem. Čpěl z něho alkohol. A koukej se mi do vočí, slyšíš!

Paní vykoukla zpod deštníku a zase se za něj schovala. Čum na mě, ty sígře. Chtěl jsem pánovi splnit jeho přání, ale nešlo to. Jestli se mu podívám do očí, bude chtít víc, to jsem věděl najisto. Nikdy se nepotím. Vyplivni ten zip. Konečně chtěl něco, co se dalo provést. Zkoušel jsem tahátko stáhnout zuby, napoprvé to nešlo. Prtousi. Do vzduchoprázdná vníkl vzduch a podařilo se. Koukej se mi do vočí, štěně zplihlý. Mohl jsem se dívat jen na jeho vlasy a na klopy jeho

kabátu. Pak taky na povolenou kravatu umazanou od bláta pod zarostlým podbradkem a na tašku spadlou na zem. Do vočí. Myslel jsem, že mě chce chytit za bradu, ale sahal mi jenom po kapuci. Uhnul jsem hlavou, ale to jsem neměl dělat. Nechtěl jsem, aby mi sáhl na pokožku, nechtěl. Dobrovolně jsem si stáhl kapuci z hlavy. Zařval na mě úplně zblízka, na tomhle člověku bylo vidět, koho nemá rád. Sám od sebe jsem uhodl, co chce. Doufal jsem, že autobus přijede dřív, než to vysloví. Lépe řečeno nedoufal, ale bylo by mi to přišlo vhod. Vytáhl jsem ruce z kapes u bundy a přitiskl jsem ukazováčky ke švům kalhot. Ne moc křečovitě, ani moc uvolněně. A stál jsem v naději, že to bude stačit. Nestačilo. Koutkem oka jsem celou dobu vnímal světla ozařující ciferník nástupištních hodin. Tejkonc si klekneš. Dělej. Nechtěl jsem, aby mi paní pomohla, ale aby tam nebyla. Pochopil jsem, proč se na mě lidé v tramvaji koukali našťavaně. Moje bunda už nebyla nová a klíč od skříňky je taky zbytečný. Sedíš si na uších? Řek sem kleknout. Nechtěl jsem se vzpírat, jenom jsem přemýšlel, jak mám začít. Které koleno mám ponořit do louže jako první. Vůbec mě nenapadlo, že bych mohl poodejít a najít si sušší místo. Eště to chćije do plínek a nechce si klekat před staršíma. Mina hned uhodla, co znamená *prokrindáčka*. Tatínek se smál a nebylo na něm vidět nic. Vzal do ruky Minin nůž a díval se, jestli na něm změkne máslo. Slovu

prokrindáčka nerozuměl, ačkoli z nás tři jen on pocházel z venkova. Nejdřív jsem položil na zem levé koleno, potom pravé, aby můj poraněný kotník nemusel nést větší tíhu. Proto sem se dřel dvaatřicet roků, aby mě tedle mrňavej špunt tejkonc neposlouchal?! Bankovní karta, boční rotace, díry po cihlách, nic z toho neexistovalo. A dával jsem si pozor, aby kleknutí nebylo příliš štvrtivé nebo, probůh, lajdácké. Marně. Esi tomudle říkáš klečet, tak seš u mě šlejška. Kapuci na zádech, ruce na švech. Už jsem klečel. Školní taška a pytel s věcmi na trénink mě tlačily do zad víc, než když jsem stál. Udělal jsem to. Jenom jsem nevěděl, kam se smím dívat. Začalo mě svrbět lýtko jako tu holku z pinčesu. Netroufal jsem si koukat do dálky mezi nohavicemi, na to stál pán moc blízko. Zaburácel motor autobusu. Do vočí mi čum, mladej. A teď už to šlo, z kleku jsem se na něho dokázal podívat. Dvaatřicet roků dřu, jak mezek. Oči měl, ale neměl pohled. Živim tři krásný, sladký dětičky.

Neřekl, že mohu vstát, jen prostě odešel.

Přestalo ho bavit, že klečím, nebo možná zapomněl, že čeká na autobus. Jak si hodil tašku přes rameno, málem ho to povalilo. Nepodíval jsem se za ním. Dřu, jak mezek, jak votrok. Tři krásný, sladký dětičky. Počkal jsem, až utichne kovové chrastění, při každém druhém kroku. Autobus už stál ve stanici, když jsem se zvedl ze země. Netrásly se mi nohy, ale tašky. Už dopoledne